

II

(Meddelanden)

GEMENSAMMA FÖRKLARINGAR

EUROPAPARLAMENTET

RÅDET

EUROPEISKA KOMMISSIONEN

Europeisk förklaring om digitala rättigheter och principer för det digitala decenniet

(2023/C 23/01)

Europaparlamentet, rådet och kommissionen proklamerar högtidligen följande förklaring om digitala rättigheter och principer för det digitala decenniet,

Ingress

av följande skäl:

- (1) Europeiska unionen (EU) är en union byggd på värden, stadfästa i artikel 2 i fördraget om Europeiska unionen, grundad på respekt för människans värdighet, frihet, demokrati, jämlikhet, rättsstaten och respekt för de mänskliga rättigheterna, inklusive rättigheter för personer som tillhör minoriteter. Enligt Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna bygger EU dessutom på de odelbara och universella värdena människans värdighet, frihet, jämlikhet och solidaritet. I stadgan bekräftas också de rättigheter som har sin grund särskilt i medlemsstaternas gemensamma internationella förpliktelser.
- (2) Den digitala omställningen påverkar alla aspekter av människors liv. Den erbjuder stora möjligheter till ökad livskvalitet, ekonomisk tillväxt och hållbarhet.
- (3) Den digitala omställningen innebär också utmaningar för våra demokratiska samhällen, våra ekonomier och enskilda personer. Med den allt snabbare digitala omställningen har tiden kommit för EU att förklara hur dess värden och grundläggande rättigheter som är tillämpliga offline bör tillämpas i den digitala miljön. Den digitala omställningen bör inte innebära en tillbakagång vad gäller rättigheter. Det som är olagligt offline är olagligt online. Denna förklaring påverkar inte "offlinepolitik" såsom rätten till tillgång till viktiga offentliga tjänster offline.
- (4) Parlamentet har flera gånger efterlyst införandet av etiska principer som bör vägleda EU:s inställning till den digitala omställningen och säkerställa att den är helt förenlig med grundläggande rättigheter såsom dataskydd, rätt till integritet, icke-diskriminering och jämställdhet och med principer som konsumentskydd, teknikneutralitet och nätneutralitet, och att den är tillförlitlig och inkluderande. Parlamentet har också efterlyst ett starkt skydd av användarnas rättigheter i den digitala miljön samt talat för arbetstagarnas rättigheter och rätten att inte vara uppkopplad ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ 2020/2216(INI), 2020/2018(INL), 2020/2019(INL), 2020/2022(INI), 2020/2012(INL), 2020/2014(INL), 2020/2015 (INI), 2020/2017 (INI), 2019/2186(INI), 2019/2181(INL), 2022/2266 (INI).

- (5) Med utgångspunkt i tidigare initiativ som "Tallinnförklaringen om e-förvaltning" och "uttalandet i Berlin om det digitala samhället och en värdebaserad digital förvaltning" har medlemsstaterna genom "Lissabonförklaringen om digital demokrati med ett syfte" efterlyst en modell för den digitala omställningen som stärker det digitala ekosystemets mänskliga dimension med den digitala inre marknaden som kärna. Medlemsstaterna har efterlyst en modell för den digitala omställningen som säkerställer att tekniken kan användas för att tillgodose behovet av klimatåtgärder och miljöskyddsåtgärder.
- (6) EU:s vision för den digitala omställningen sätter människorna i centrum, stärker individerna och främjar innovativa företag. I beslutet om "policyprogrammet för det digitala decenniet 2030" anges konkreta digitala mål som bygger på fyra huvudområden (digitala färdigheter, digitala infrastrukturer samt digitalisering av företag och offentliga tjänster). EU:s utveckling mot en digital omställning av ekonomi och samhälle omfattar i synnerhet digital suveränitet på ett öppet sätt, respekt för de grundläggande rättigheterna, rättsstatsprincipen och demokrati, inkludering, tillgänglighet, jämlikhet, hållbarhet, resiliens, säkerhet, förbättrad livskvalitet, tillgång till tjänster samt respekt för människors rättigheter och önsknings. Denna utveckling bör bidra till en ekonomi och ett samhälle i EU som präglas av dynamik, resurseffektivitet och rättvisa.
- (7) I denna förklaring anges gemensamma politiska avsikter och åtaganden och erinras om de mest relevanta rättigheterna i samband med den digitala omställningen. Förklaringen bör också vägleda de politiskt ansvariga när de reflekterar över sin vision för den digitala omställningen: sätta människorna i centrum för den digitala omställningen; stödja solidaritet och inkludering, genom konnektivitet, digital utbildning och digitala färdigheter, rättvisa och rimliga arbetsförhållanden samt tillgång till digitala offentliga tjänster online; betona betydelsen av valfrihet i interaktionen med algoritmer och system för artificiell intelligens och i en rättvis digital miljö; främja deltagande i det digitala offentliga rummet; öka säkerheten, tryggheten och egenmakten i den digitala miljön, särskilt för barn och ungdomar, samtidigt som den personliga integriteten och individernas kontroll över data säkerställs; främja hållbarhet. Förklaringens olika kapitel bör utgöra en övergripande referensram och bör inte läsas fristående.
- (8) Förklaringen bör också fungera som referenspunkt för företag och andra berörda aktörer vid utvecklingen och spridningen av ny teknik. Det är i detta sammanhang viktigt att främja forskning och innovation. Särskild uppmärksamhet bör också ägnas åt små och medelstora företag och nystartade företag.
- (9) Det digitala samhällets och den digitala ekonomins demokratiska funktionssätt bör stärkas ytterligare, med full respekt för rättsstatsprincipen, effektiva rättsmedel och brottsbekämpning. Förklaringen påverkar inte lagliga begränsningar av utövandet av rättigheter för att se till att de är förenliga med utövandet av andra rättigheter, eller nödvändiga och proportionella inskränkningar i allmänhetens intresse.
- (10) Förklaringen baseras i synnerhet på EU:s primärrätt, särskilt fördraget om Europeiska unionen, fördraget om Europeiska unionens funktionssätt och Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, samt på sekundärrätten och domstolens rättspraxis. Den bygger också på den europeiska spelaren för sociala rättigheter och kompletterar denna. Den är av deklarativ karaktär och påverkar i sig inte rättsliga bestämmelserns innehåll eller tillämpning.
- (11) EU bör föra fram förklaringen i sina förbindelser med andra internationella organisationer och tredjeländer, bland annat genom att återspegla dessa rättigheter och principer i sina handelsförbindelser, med ambitionen att principerna ska vägleda internationella partner mot en digital omställning som sätter människorna och deras universella mänskliga rättigheter i centrum världen över. Förklaringen bör särskilt fungera som referens för verksamhet som rör internationella organisationer, såsom genomförandet av Agenda 2030 för hållbar utveckling, och flerpartsstrategin för förvaltningen av internet.

- (12) Främjandet och genomförandet av förklaringen är ett gemensamt politiskt åtagande och ansvar för EU och dess medlemsstater inom deras respektive behörighetsområden och i full överensstämmelse med EU-rätten. Kommissionen kommer regelbundet att rapportera till parlamentet och rådet om de framsteg som har gjorts. Medlemsstaterna och kommissionen bör beakta de digitala principer och rättigheter som fastställs i denna förklaring när de samarbetar för att uppnå de allmänna målen i beslutet om "policyprogrammet för det digitala decenniet 2030".

Förklaring om digitala rättigheter och principer för det digitala decenniet

Vi avser att främja en europeisk väg för den digitala omställningen där människan sätts i centrum, som bygger på europeiska värden och EU:s grundläggande rättigheter, bekräftar de universella mänskliga rättigheterna och gagnar alla medborgare, företag och samhället som helhet.

Vi gör därför följande förklaring:

KAPITEL I

Människorna i centrum för den digitala omställningen

1. Människorna står i centrum för den digitala omställningen i Europeiska unionen. Tekniken ska tjäna och gagna alla invånare i EU och ge människorna egenmakt att förverkliga sina drömmar, i full trygghet och med respekt för de grundläggande rättigheterna.

Vi gör följande åtaganden:

- a) Att stärka den demokratiska ramen för en digital omställning som gagnar alla och förbättrar livet för alla invånare i EU.
- b) Att vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att EU:s värden och individers rättigheter i enlighet med EU-rätten respekteras både online och offline.
- c) Att främja och säkerställa ansvarsfulla och omsorgsfulla åtgärder av alla aktörer, såväl offentliga som privata, i den digitala miljön.
- d) Att aktivt främja denna vision för den digitala omställningen, även i våra internationella förbindelser.

KAPITEL II

Solidaritet och inkludering

2. Tekniken bör användas till att ena människor och inte till att åstadkomma splittring. Den digitala omställningen bör bidra till ett samhälle och en ekonomi i EU som präglas av rättvisa och inkludering.

Vi gör följande åtaganden:

- a) Att se till att utformning, utveckling, spridning och användning av tekniska lösningar respekterar de grundläggande rättigheterna, gör det möjligt att utöva dessa rättigheter och främjar solidaritet och inkludering.
- b) Att se till att ingen lämnas utanför den digitala omställningen. Den bör gagna alla, präglas av en jämn könsfördelning och i synnerhet innefatta äldre, människor som bor i landsbygdsområden, personer med funktionsnedsättning och marginaliserade, sårbara och utsatta människor samt personer som agerar på deras vägnar. Den bör också främja kulturell och språklig mångfald.
- c) Att utveckla ändamålsenliga ramar så att alla marknadsaktörer som drar nytta av den digitala omställningen tar sitt sociala ansvar och på ett rättvist och proportionerligt sätt bidrar till kostnaderna för kollektiva nyttigheter och offentliga tjänster och infrastrukturer, till gagn för alla invånare i EU.

Konnektivitet

3. Alla överallt i EU bör ha tillgång till digital konnektivitet med hög hastighet och till rimligt pris.

Vi gör följande åtaganden:

- a) Att säkerställa tillgången till högkvalitativ konnektivitet, med tillgång till internet, för alla oavsett var de bor i EU, inklusive för dem med låga inkomster.

- b) Att värna och främja ett neutralt och öppet internet där innehåll, tjänster och tillämpningar inte på ett omotiverat sätt blockeras eller försämras.

Digital utbildning och digitala färdigheter

4. Alla har rätt till utbildning och livslångt lärande och bör ha möjlighet att förvärva alla grundläggande och avancerade digitala färdigheter.

Vi gör följande åtaganden:

- a) Att främja digital utbildning av hög kvalitet, bland annat i syfte att överbrygga den digitala könsklyftan.
- b) Att stödja insatser som gör det möjligt för alla studerande och lärare att förvärva och förmedla de digitala färdigheter och kompetenser som behövs, inbegripet mediekunnighet och kritiskt tänkande, för ett aktivt deltagande i ekonomin, samhällslivet och de demokratiska processerna.
- c) Att främja och stödja ansträngningarna för att förse alla utbildningsanstalter med digital konnektivitet, infrastruktur och digitala verktyg.
- d) Att ge alla möjlighet att genom vidareutbildning och omskolning anpassa sig till de förändringar som digitaliseringen av arbetet för med sig.

Rättvisa och rimliga arbetsförhållanden

5. Alla har rätt till rättvisa, rimliga, sunda och säkra arbetsförhållanden och ett ändamålsenligt skydd både i den digitala miljön och på den fysiska arbetsplatsen, oavsett anställningens status, form eller varaktighet.
6. Fackföreningar och arbetsgivarorganisationer spelar en viktig roll i den digitala omställningen, särskilt vad gäller definitionen av rättvisa och rimliga arbetsförhållanden, bland annat med avseende på användningen av digitala verktyg på arbetsplatsen.

Vi gör följande åtaganden:

- a) Att säkerställa att alla har möjlighet att koppla ned sig och omfattas av bestämmelser som värnar balansen mellan arbete och privatliv i en digital miljö.
- b) Att säkerställa att digitala verktyg i arbetsmiljön inte på något sätt äventyrar arbetstagarnas fysiska och psykiska hälsa.
- c) Att säkerställa respekten för arbetstagarnas grundläggande rättigheter i den digitala miljön, inbegripet deras rätt till integritet och föreningsrätt, förhandlingsrätt och rätt till kollektiva åtgärder, samt skydd mot olaglig och omotiverad övervakning.
- d) Att säkerställa att användningen av artificiell intelligens på arbetsplatsen är transparent och följer en riskbaserad strategi och att motsvarande förebyggande åtgärder vidtas för att upprätthålla en säker och sund arbetsmiljö.
- e) Att säkerställa i synnerhet att mänsklig tillsyn garanteras i viktiga beslut som påverkar arbetstagare, och att arbetstagare i allmänhet informeras om att de interagerar med system för artificiell intelligens.

Digitala offentliga onlinetjänster

7. Alla bör ha tillgång online till viktiga offentliga tjänster i hela EU. Ingen bör uppmanas att tillhandahålla personuppgifter oftare än nödvändigt vid åtkomst till och användning av digitala offentliga tjänster.

Vi gör följande åtaganden:

- a) Att säkerställa att invånarna i EU erbjuds möjlighet att använda en tillgänglig, frivillig, säker och tillförlitlig digital identitet som ger tillgång till ett brett utbud av onlinetjänster.
- b) Att säkerställa omfattande tillgång till och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn.
- c) Att främja och stödja sömlös, säker och interoperabel tillgång i hela EU till digitala offentliga tjänster som utformats för att tillgodose människornas behov på ett effektivt sätt, inbegripet och i synnerhet digitala hälso- och sjukvårdstjänster, särskilt tillgång till elektroniska patientjournaler.

KAPITEL III

Valfrihet

Interaktion med algoritmer och system för artificiell intelligens

8. Artificiell intelligens bör fungera som ett verktyg för människor, med det slutliga målet att öka människors välbefinnande.
9. Alla bör ha möjlighet att dra nytta av fördelarna med algoritmiska system och system för artificiell intelligens bland annat genom att göra egna, välgrundade val i den digitala miljön, och samtidigt skyddas mot risker och negativa konsekvenser för hälsa, säkerhet och grundläggande rättigheter.

Vi gör följande åtaganden:

- a) Att främja människocentrerade, tillförlitliga och etiska system för artificiell intelligens under hela deras utveckling, spridning och användning, i linje med EU:s värden.
- b) Att säkerställa en lämplig nivå av transparens i fråga om användningen av algoritmer och artificiell intelligens och se till att människor har befogenhet att använda dem och att de är informerade i samband med användningen.
- c) Att säkerställa att algoritmiska system baseras på lämpliga dataset för att motverka diskriminering och möjliggöra mänsklig tillsyn av alla följder som påverkar människors säkerhet och grundläggande rättigheter.
- d) Att säkerställa att teknik såsom artificiell intelligens inte används för att föregripa människors val, exempelvis när det gäller hälsa, utbildning, sysselsättning och privatliv.
- e) Att se till att det finns skyddsmekanismer och att vidta lämpliga åtgärder, bland annat genom att främja tillförlitliga standarder, för att säkerställa att artificiell intelligens och digitala system alltid är säkra och används med full respekt för de grundläggande rättigheterna.
- f) Att vidta åtgärder för att säkerställa att forskningen om artificiell intelligens respekterar de högsta etiska standarderna och relevant EU-rätt.

En rättvis digital miljö

10. Alla bör ha en reell möjlighet att fritt välja vilka onlinetjänster de vill använda, baserat på objektiv, transparent, lättillgänglig och tillförlitlig information.
11. Alla bör ha möjlighet att konkurrera enligt rättvisa villkor och vara innovativa i den digitala miljön. Detta bör också gagna företag, inklusive små och medelstora företag.

Vi gör följande åtaganden:

- a) Att säkerställa en säker och trygg digital miljö som bygger på rättvis konkurrens, där grundläggande rättigheter skyddas, användarnas rättigheter och konsumentskyddet på den digitala inre marknaden säkerställs, och plattformarnas – i synnerhet de stora aktörernas och grindvakternas – ansvarsområden är tydligt definierade.
- b) Att främja interoperabilitet, transparens, öppen teknik och standarder som ett sätt att ytterligare stärka förtroendet för tekniken och konsumenternas förmåga att göra självständiga och välgrundade val.

KAPITEL IV

Deltagande i det digitala offentliga rummet

12. Alla bör ha tillgång till en tillförlitlig, flerspråkig digital miljö som präglas av mångfald. Tillgång till olika typer av innehåll bidrar till en offentlig debatt som präglas av mångfald och till ett effektivt deltagande i det demokratiska livet på ett icke-diskriminerande sätt.
13. Alla har rätt till yttrandefrihet och informationsfrihet samt till mötes- och föreningsfrihet i den digitala miljön.
14. Alla bör ha tillgång till information om vem som äger eller kontrollerar de medietjänster som de använder.

15. Onlineplattformarna, i synnerhet de mycket stora onlineplattformarna, bör stödja en fri demokratisk debatt online. De mycket stora onlineplattformarna bör, med tanke på deras tjänsters betydelse för den allmänna opinionen och den offentliga debatten, begränsa de risker som deras tjänsters funktioner och användning medför, inbegripet vad gäller felaktig information och desinformationskampanjer, samt skydda yttrandefriheten.

Vi gör följande åtaganden:

- a) Att fortsätta att skydda alla grundläggande rättigheter online, i synnerhet yttrandefriheten och informationsfriheten, inbegripet mediefriheten och mediepluralismen.
- b) Att stödja utveckling och bästa användning av digital teknik för att främja människornas engagemang och deltagande i det demokratiska livet.
- c) Att vidta proportionella åtgärder för att ta itu med alla former av olagligt innehåll, i full överensstämmelse med de grundläggande rättigheterna, inbegripet yttrandefriheten och informationsfriheten, och utan att införa några allmänna övervakningsskyldigheter eller någon censur.
- d) Att skapa en digital miljö där människorna skyddas mot desinformation och informationsmanipulation och andra former av skadligt innehåll, inbegripet trakasserier och könsrelaterat våld.
- e) Att stödja faktisk tillgång till digitalt innehåll som återspeglar den kulturella och språkliga mångfalden i EU.
- f) Att ge enskilda personer möjlighet att göra fria och specifika val och att begränsa utnyttjandet av sårbarheter och snedvridningar, särskilt genom riktad reklam.

KAPITEL V

Säkerhet, trygghet och egenmakt

En skyddad, säker och trygg digital miljö

16. Alla bör ha tillgång till digitala tekniker, produkter och tjänster som till sin utformning är säkra och trygga och skyddar den personliga integriteten, vilket leder till en hög nivå av konfidentialitet, integritet, tillgänglighet och autenticitet hos den information som behandlas.

Vi gör följande åtaganden:

- a) Att vidta ytterligare åtgärder för att främja produkters spårbarhet och se till att endast produkter som är säkra och förenliga med EU-lagstiftningen erbjuds på den digitala inre marknaden.
- b) Att skydda människornas, företagens och de offentliga institutionernas intressen mot cybersäkerhetsrisker och cyberbrottslighet, inbegripet dataintrång och identitetsstöld eller identitetsmanipulering. Detta inbegriper cybersäkerhetskrav för uppkopplade produkter som släpps ut på den inre marknaden.
- c) Att motarbeta alla som inom EU försöker underminera säkerheten online och integriteten i den digitala miljön eller som främjar våld och hat genom digitala metoder och att ställa dessa till svars.

Personlig integritet och individernas kontroll över data

17. Alla har rätt till integritet och rätt till skydd av sina personuppgifter. Det sistnämnda innefattar människornas rätt till kontroll över hur deras personuppgifter används och vem som får ta del av dem.
18. Alla har rätt till konfidentialitet för sin kommunikation och för informationen på sin elektroniska utrustning och har rätt att inte utsättas för olaglig övervakning, olaglig genomgripande spårning eller avlyssningsåtgärder online.
19. Alla bör ha rätt att bestämma vilka digitala spår de ska lämna och vad som ska hända med deras personliga konton och den information som rör dem efter deras död.

Vi gör följande åtaganden:

- a) Att säkerställa att alla har faktisk kontroll över sina personuppgifter och icke-personuppgifter i enlighet med EU:s dataskyddsregler och relevant EU-rätt.

- b) Att säkerställa att enskilda personer har en faktisk möjlighet att enkelt flytta sina personuppgifter och icke-personuppgifter mellan olika digitala tjänster i linje med rätten till portabilitet.
- c) Att på ett ändamålsenligt sätt skydda kommunikation mot åtkomst för obehöriga tredje parter.
- d) Att förbjuda olaglig identifiering och olaglig lagring av aktivitetsdata.

Skydd och egenmakt för barn och ungdomar i den digitala miljön

- 20. Barn och ungdomar bör kunna göra säkra och välgrundade val och uttrycka sin kreativitet i den digitala miljön.
- 21. Åldersanpassat material och åldersanpassade tjänster bör förbättra barns och ungdomars erfarenheter, välmående och deltagande i den digitala miljön.
- 22. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt barns och ungdomars rätt att skyddas mot alla typer av brott som begås via – eller underlättas av – digital teknik.

Vi gör följande åtaganden:

- a) Att tillhandahålla möjligheter för alla barn och ungdomar att skaffa sig de färdigheter och kompetenser som behövs, inbegripet mediekunnighet och kritiskt tänkande, för att navigera och delta i den digitala miljön på ett aktivt och säkert sätt och att göra välgrundade val.
- b) Att främja positiva erfarenheter för barn och ungdomar i en åldersanpassad och säker digital miljö.
- c) Att skydda alla barn och ungdomar mot skadligt och olagligt innehåll, utnyttjande, manipulation och övergrepp online, och att förhindra att den digitala miljön används för att begå eller främja brott.
- d) Att skydda alla barn och ungdomar mot olaglig spårning, profilering och riktade åtgärder, särskilt för kommersiella ändamål.
- e) Att involvera barn och ungdomar i utvecklingen av digitala strategier som berör dem.

KAPITEL VI

Hållbarhet

- 23. För att motverka betydande skador på miljön och främja en cirkulär ekonomi bör digitala produkter och tjänster utformas, produceras, användas, repareras, återvinnas och bortskaffas på ett sätt som minskar deras negativa miljö- och samhällseffekter och undviker förtida åldrande.
- 24. Alla bör ha tillgång till tillförlitlig och lättbegriplig information om digitala produkters och tjänsters miljöpåverkan, energiförbrukning, reparerbarhet och livslängd så att de kan göra ansvarsfulla val.

Vi gör följande åtaganden:

- a) Att stödja utvecklingen och användningen av hållbar digital teknik som har minsta möjliga negativa miljömässiga och sociala inverkan.
 - b) Att stimulera hållbara konsumentval och affärsmodeller och främja ett hållbart och ansvarsfullt beteende från företagens sida i de globala värdekedjorna för digitala produkter och tjänster, bland annat i syfte att bekämpa tvångsarbete.
 - c) Att främja utvecklingen, spridningen och den aktiva användningen av innovativ digital teknik med positiv inverkan på miljön och klimatet, i syfte att påskynda den gröna omställningen.
 - d) Att främja hållbarhetsstandarder och hållbarhetsmärkning för digitala produkter och tjänster.
-